

KRSTA POPOVSKI

SUDBINE

Beograd
2012.
DERETA

„Nije nailazio ni na kakve prepreke; nije bio svedok ničeg ružnog, nepriličnog, neshvatljivog. Sve oko njega besprekorno je uređeno. Ni zbog čega ne bi trebalo da se zapita: otkud to u mom savršenom svetu?

A sada ga opседа ova slutnja! Ne da mu mira: kao ljuska jajeta koja upadne u odvojena belanca i mora da se izvadi pre nego što počne mućenje.“

Saša Tomašević, *Hrabri medenjak* (roman)

DRAGON

Ne bi meni tu ništa bilo neobično, ništa čudno, ne bih ni primetio šta se događa, pa ne bih sve ovo ni zapisao, da mi jednog dana u kancelariju nije ušao naš proslavljeni košarkaš, sa svojim si-vijem (lat. curriculum vitae, životni put, to jest biografija) u rukama, ali niži bar pet-šest santimetara od mene koji ne važim za visokog čoveka, na poslednjem sistematskom pregledu sam išao u visinu metar i sedamdeset, što će reći niži bar za dve glave od onog Nestorovića koji je zakucavao loptu u koš bez nekog naročitog naprezanja. Sećam se utakmice protiv Francuske kada je u poslednjim trenucima leđima okrenut košu tek poskočio, možda petnaestak santimetara, preokrenuo rezultat i rukama se uhvatio za obruč. Nestorović je tada morao biti visok preko dva metra, a sada je preda mnom sedeo čovek, kažem, niži pet-šest santimetara od mene, dakle Nestorović od metar i sedamdeset četiri-pet. I još, povrh svega, veseo, razdragan, baš kao neko kome se, posle niza njemu nepojmljivih obrta, ukazala prilika da počne život iznova.

Podsetio me je na komšinicu Milku, sa mog sprata, koju je muž, inače visoki funkcioner Narodne liberalne stranke, zlostavljao, povređivao, nipodaštavao i pljačkao, potrošio čitavu njenu ušteđevinu, odnosno ušteđevinu njene majke, te na kraju prodao i kuću koju je mučenica nasledila kada joj je ta štedljiva majka umrla. A u stvari, nije baš ni umrla već je

izgleda ubijena, ali je postupak istrage sud obustavio odmah pošto je kuća prodana, s obrazloženjem da osnovni izvor dokaza, to jest ta kuća, više ne može poslužiti u istrazi. Elem, jednog je jutra njen muž Vasilije, dok je Milka spavala, dohvatio peglu – njom je inače samo Milka upravljala i često ga molila da joj kupi novu zbog toga što je kabl na nekoliko mesta bio izjeden i oblepljen selotejpom – e tu je peglu Vasilije dohvatio da preko svoje maramice njom isuši svežanj krupnih novčanica koje je ujutru zapišao, kada je zapišao i svoje pantalone, pošto ih je prethodno spustio na gležnjeve želeći da sedne na klozetsku šolju, ali se onda predomislio i okrenuo ka šolji u želji da obavi samo malu nuždu. Otišlo je nešto i u šolju, ali je pretežno natopilo desni džep pantalona i još malo oko džepa, skupa sa rajsferšlusom. Vasilije je, kivan, bacio pantalone u kantu za đubre, prepričala mi je posle nekog vremena Milka, kada se okuražila da bilo šta o tome kaže, jer ona je tog jutra bila budna mada se činila da spava kako ne bi razjarila svog muža pred put. Njegovi joj liberali nisu mnogo verovali, tačnije sumnjali su u nju i pretili joj istragom. Poznavali su oni dobro Vasilija, znali su da se kloni svakog truda, sem kada treba smicalicama uveriti takmace da su mu zapravo saveznici. Tu bi jedino njihov sabrat zapeo. No, oni su od tužbe odustali, naprosto su na nju zaboravili, jer su svoju postojanost svakog dana ulagali u neki novi domašaj. Trebalo je da tog jutra Vasilije otputuje za Hrvatsku i vozač ga je pred zgradom već čekao. Onda se setio da je u pantalone turio novac, i to baš u taj džep, a svu je porodičnu imovinu nosio sa sobom, tobož da je ne bi sin i žena proćerdali, a u stvari zato što je stalno kaišario, pozajmljivao, naplaćivao s kamatom, pa je svežanj stoga često menjao debljinu. Brže-bolje je išćupao novac iz džepa, stavio ga na

astal, uključio peglu i preko novca stavio maramicu. Prelazio je brzo i vešto preko svake novčanice, kao da je iskustvo sticao u kakvoj radnji za fotokopiranje, mada je radnog iskustva imao samo u radnoj knjižici. Prema Milkinim rečima, a jedva je prikivala svoju radost, već je pola posla svršio kada mu se ponovo pripišalo. „Razumljivo, kada je stajao u gaćama kraj otvorenog prozora, a bešika mu je inače osetljiva, još od operacije mioma na mokraćnim kanalima“, objašnjavala je supruga, koja je u dvadeset tri godine braka prošla sve stepene inicijacije u muževljeve telesne tajne i osobenosti ispoljavanja čuvstava. Otrčao je Vasilije do kupatila, obavio malu nuždu, ručke kazančeta nije se prihvatio, a ruke je bez sapuna plaknuo u vodi. I u žurbi ih nije obrisao. Došao je natrag do stola, uzeo levom rukom s neobrađene gomilice novčanicu, prekrio je maramicom, a desnom peglu i njom krenuo ka novčanici, ali su kapi vode s njegove ruke brzo vijugale ka kablju. „Trebalo je samo da obriše ruke“, prepričavala je Milka veselo, pre svega zato što je odlično vladala postupkom koji se preduzima kada se prilazi električnim aparatima i time se dičila, ali veselo i zbog činjenice da ju je neki Hermes neočekivano izbavio iz ropstva. Ija, to jest Milka, bila je slobodna, a život se pred njom stao prikazivati kao neprekidni niz slajdova koje mrzovoljnoj publici donose doktoranti veterine: svaki dan novi slajd, svaki slajd novi bik.

I mali Nestorović je izgledao kao čovek kojeg bikovi dozivaju, da sa njima svaki dan uzduž i popreko preore u noć, da od jednog sunca načini dva i od jednog trena čitav čas. Izgledao je kao čovek koji već providi kako se predveče vraća s posla u zagrljaj svojoj ženi, ćerkama i sinovima, kako sebe zalaže za njihove osmehe, odeću i obroke, kako ga stoga svi oni svakodnevno dočekuju na obali kao ronioca koji deaktivira

podvodne mine, a on ih još kroz vodu se uspinjući nazire dok ostavljaju svaki posao i pružaju mu ruke. Takav je usud on sebi namenio, takav zamislio, kada je odlučio da se obrati Nacionalnoj službi za zapošljavanje, Odseku za lica sa telesnim i psihičkim nedostacima, Odeljenju za prekvalifikaciju nestručnog kadra, to jest – meni, Zoranu Tešiću, stručnom saradniku za prekvalifikaciju i obuku. Zaista, i pokraj toga što sam znao da je Dragomir Nestorović Dragon, kako su ga zvali ljubitelji košarke, naš najbolji košarkaš svih vremena, čovek koji nam je doneo zlatnu medalju na Olimpijskim igrama, prvo mesto u Evropi i zlato na Svetskom prvenstvu, sada, ovako majušnog, a stoji preda mnom sav zategnut u taj verski radostan osmeh, ne bih ni mogao da ga zamislim s košarkaškom loptom u rukama, pogotovo što su mu šake i prsti bili gotovo dečački: isukani u dve hvataljke za led, u dva kljuna koji drže objavu novog doba. I to mi je Otkrovenje predao u ruke nekako pobožno, kao Gavrilo da ga svetom Petru predaje sa pouzdanjem svakim da će ovaj sve iz tih pismena u delo pretočiti.

STRUČNI SARADNIK

Uznemirila me je odgovornost koju je pred mene postavio ovaj čovek. Nije on molio mene da mu pronađem novo zanimanje, da mu promenim, zapravo da mu stvorim, izmišlim novu sudbinu, budući da je svoju izgubio nekim za mene nedokučivim slučajem. On je to od mene očekivao, tačnije, uveren je bio da je to za mene samo uzgredni posao u dosezanju neke daleko više svrhe. Držao sam u rukama njegovu biografiju i tobož je čitao, ne znajući šta da mu kažem. Jedino čega sam se dosetio bilo je da mu ponudim stolicu, preko puta mene.

„Hvala vam, vi ste baš neki dobar čovek“, obradova se Dragon ponudi i sede, sve jednako u mene gledajući, kao da mi je jelovnik pružio, a ja samo treba da odaberem šta ću, pa će on otići. E, znao sam ja da on neće otići jer u jelovniku koji sam čitao nije bilo ničega što bi utolilo glad našeg tržišta rada, već ću morati sam nešto da izmišljam.

„Da“, rekoh zamišljeno pa zastadoh, ne bih li u međuvremenu primetio u ponudi jela nešto čime bih makar na trenutak načinio zaklon od bleska koji su na mene bacale njegove vesele oči. Preko puta mene je uistinu sedeo Dragon, Dragomir Nestorović, košarkaš, ali pre bi se moglo reći da je nalikovao gušteru nego zmaju. Čak je i jezičak s vremena na vreme izbacivao da oliže usne sasušene od iščekivanja.

„A vi ste završili Građevinski fakultet?“ laknulo mi je kada sam naišao na podatke o školovanju.

„Jesam“, reče on, „čak sam i neko vreme radio u jednoj građevinskoj firmi u Kraljevu, ali me je tad ipak sudbina ispucala na košarkaški teren.“

„Kako to mislite?“, izlete nespretno iz mene, mada mi je odmah bilo jasno da je smisao mog pitanja pogrešan, a da mi je zapravo nejasna bila samo ta igra reči, ta metafora sa sudbinom koja usisava ljude poput surle pa ih potom ispucava negde drugde. Najednom, kao da mi se providenje javilo, zagledao sam se u svoj život, u svoju sudbinu koju je zacrtala moja pokojna mama, nekadašnja zamenica direktora Nacionalne službe za zapošljavanje, svojim odlaskom u penziju. Njen je pak odlazak u penziju bio krunisan mojim prvim i jedinim zaposlenjem, ovim koje imam već čitavih dvadeset sedam godina, pogotovo što se poklopio gotovo u dan sa svečanim uručivanjem diploma svršenim studentima astrofizike Prirodnomatematickog fakulteta, među kojima sam bio i ja. Posao nisam čekao ni nedelju dana, za razliku od svih svojih prijatelja, poznanika, komšija. Odmah sam seo u stolicu na točkiće i njom se vozao iz kancelarije u kancelariju, već kako sam napredovao, mada ne znam na osnovu kojih merila sam napredovao, budući da naša služba gotovo nikada nikome nije našla posao, dakle moj je učinak za sve ove godine ništavan, sem što sam stekao iskustvo u pronalaženju i veštom izlaganju svih prepreka nesrećnim ljudima koji vaze za kakvim bilo poslom. Posle mojih obrazloženja, kandidati su odlazili kući, moglo bi se reći, čak uveseljeni činjenicom da nije greška do njih, da ne snose nikakvu odgovornost za svoj nezavidan položaj, da čitav sistem počiva na greškama nekih prethodnih vlasti, te da će se sve promeniti u bliskoj buduć-

nosti koja čitavom svetu donosi niz socijalnih potresa, rata i potom novih uspona i pregnuća. Čak sam i sâm katkad verovao u svoje reči, a sebe video na nekom pustolovnom zadatku, u vasijskom brodu, na Merkurovom satelitu, u belom skafandru, kako skačem jednim korakom po sto metara, u čizmama nalik onim koje nosim i sada kada je lapavica. Ili makar u nekoj svetskoj opservatoriji. Očigledno bi ih moja iskrena vera dirnula, prenela bi se potom i na njih, a sa njih na njihove ukućane kojima je dodijalo da ih gledaju smušene kako se vrzmaju po kuhinji, dnevnoj sobi, terasi. Njihovim su ukućanima zapravo dodijali oni, ali pošto to nisu sebi mogli da priznaju, nezadovoljstvo su prenosili na delanje, odnosno nedelanje nezaposlenih i neraspoređenih kadrova. Svaki njihov odlazak do Nacionalne službe za zapošljavanje bio je dvostruki dobitak za okolinu: bar tri-četiri sata odsustva, a ponekad bi i čitavo prepodne proveli kod nas, čekajući u redu, i, pokraj toga, nada da će nešto iskrsnuti, možda nešto, makar na mesec-dva, na dve nedelje. I taman da naizust izvedem svoju himnu novom, najnovijem svetskom poretku u kojem će biti posla za sve, naravno ne toliko da se čovek pretegne, u kojem će ljudi daleko lakše menjati profesiju koja im dodija, da se samo još malo valja strpeti, ali da trenutno naše građevinarstvo loše stoji, da je naprosto zamrlo, kandidat tresnu razdragano:

„Gradi se na sve strane. Bar tu ima posla. Ne moram ja da radim kao inženjer, uostalom i izgubio sam dodir sa svojom pravom profesijom za sve ovo vreme dok sam igrao košarku. Mogu ja i kao neki građevinski tehničar da radim.“ Ja sam ćutao zatečen, a njemu je to bio znak da treba da spusti svoju cenu, da je ovo prava berza rada, a ja vešt pregovarač kojeg zbog te veštine poslodavci obilato nagrađuju dodatnim pri-

hodima. „Ma, radiću i kao fizički radnik, za početak“, poskoči on i pruži mi svoju ručicu, u nadi da je cenkanju došao kraj i da je trenutak za pogodbu. I umesto da ga obeshrabrim na pravi način, kako sam samo ja umeo, da izvadim pred njega spiskove nezaposlenih građevinara, pa da ga potom polako uzdižem do dana posle velike revolucije, meni prosto izlete:

„A zbog čega više nećete da se bavite košarkom? Pa mi nikada nismo imali boljeg košarkaša od vas! U tome ste zaista ono što jeste. Zar niste i sami rekli da vas je sudbina ispucala na košarkaški teren?“

Dragon me pogleda zaprepašćeno. Nisam mogao da izdržim pod njegovim dugim svetlima, zaklona više nije bilo, shvatio sam da je greškom prešao u suprotan smer, u smer kojim sam se ja kretao, i da je sudar neizbežan. Ostalo mi je da se uzdam u to da će on skrenuti u poslednjem trenutku, da će mu pući guma, da će makar izleteti vazdušni jastuci. I čudo se desilo. Zakočio je, zakočio sam i ja, a svetla je oborio.

„Pa zar vi zaista ne znate šta se događa?“, upita me prijateljski i ja tada shvatih da sam zapravo ja taj koji je prešao u suprotan smer, u smer kojim se i on i većina kreću. „Zar ne gledate televiziju, ne čitate novine?“ Ja sam samo odmahivao glavom, a on je nastavljao da maše onom svetlećom palicom kao saobraćajac koji pokušava da izvede posrnuli automobil na pravu putanju. „Niste dakle ništa čuli?“

„Čekajte, čekajte“, iskobeljah se nekako iz vazdušnih jastuka, „ja uredno pratim sve oglase, sve što je u vezi sa mojim poslom. Nikada mi se do sada nije desilo da se ne obavestim na vreme... U svakom trenutku znam u kojim je preduzećima uveden stečaj, gde ima tehnološkog viška, neraspoređenih kadrova. Znam da je reč o ljudskim sudbinama...“

„Znate za sudbine?“